

Мекіса Марія, ст. магістратури педагогічного факультету; науковий керівник – к.пед.н., доцент Красовська О. О. (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

МОДЕЛЬ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

***Анотація.** У статті досліджено проблему розроблення та удосконалення моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження компетентісного підходу на уроках образотворчого мистецтва. Представлено авторську модель, спрямовану на підготовку компетентного вчителя-професіонала, здатного творчо застосовувати здобуті знання, уміння й навички, використовувати у своїй практичній діяльності сучасні педагогічні прийоми.*

***Ключові слова:** модель, вчитель, цілі, зміст, принципи.*

***Аннотация.** В статье изложена проблема разработки и усовершенствования модели профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы к внедрению компетентного подхода на уроках изобразительного искусства. Представлена авторская модель, направленная на подготовку компетентного учителя-профессионала, способного творчески применять добытые знания, умения и навыки, использовать в своей практической деятельности современные формы обучения.*

***Ключевые слова:** модель, учитель, цели, содержание, принципы.*

***Annotation.** The article studies problem of development and improvement of the future primary school teachers' training model for the implementation of competence approach at lessons of art. The model presented by the author is aimed at training professionally competent teacher who can creatively use the knowledge, ability, skills and modern pedagogical techniques in the practical activities.*

***Keywords:** model, teacher, objectives, content, principles.*

Актуальність, складність і багатоаспектність проблеми підготовки вчителя до впровадження компетентісного підходу до образотворчої освіти переконує в необхідності пошуку й моделювання найбільш оптимальних шляхів формування готовності майбутніх учителів початкових класів до її вирішення. Сучасна гуманістична парадигма

професійної освіти характеризується розвитком у педагогічній науці напрямку моделювання та проектування нової освітньої реальності, головним суб'єктом якої є особистість. З метою систематизації усіх знань про особистість, особливості її розвитку, освіти та саморозвитку та для подальшої модернізації теоретичних засад педагогічної науки у сучасних умовах, використовується метод педагогічного моделювання.

У науковій літературі існує чимало підходів до категоризації педагогічного моделювання, що виступає «вищою і особливою формою наочності, засобом упорядкування інформації, що дозволяє більш глибоко розкрити сутність того явища, яке вивчається» [1, с. 93].

Провідним завданням педагогічної освіти є підготовка вчителя, здатного до самореалізації, ефективної професійної діяльності в умовах сучасної початкової школи, з високим рівнем культури, освіченості, інтелігентності, професійної компетентності й здатності забезпечити всебічний розвиток дитини як особистості і найвищої цінності суспільства.

Необхідність змін у фаховій освіті вчителя початкових класів передбачає впровадження науково обґрунтованого компетентісного підходу у практику навчального процесу педагогічних ВНЗ, моделювання їх організаційно-педагогічних засад. На думку науковців (О. Абдулліна, Р. Гуревич, В. Семиченко, Л. Хомич), конструювання змісту й основних напрямів загальнопедагогічної підготовки буде ефективним лише за умов цілісності, системності, ґрунтовності, а також його поступально-неперервного характеру.

У процесі розробки моделі як вихідної теоретичної конструкції ми виходили з розуміння готовності як результату фахової підготовки, орієнтованого на формування полісуб'єктної професійно-особистісної позиції майбутніх учителів початкової школи, яка зумовлює достатній рівень їх психолого-педагогічної, методичної та технологічної готовності до впровадження компетентісного підходу на уроках образотворчого мистецтва у початковій школі з урахуванням актуальних вимог, нормативів і сучасних освітніх пріоритетів, забезпечує високий рівень професійної самоорганізації, самореалізації й педагогічної культури, стимулює до безперервного самовдосконалення та підвищення власного фахового рівня.

Мета нашої статті – розроблення та удосконалення моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження компетентісного підходу на уроках образотворчого мистецтва.

Професійна готовність педагога до впровадження особистісно зорієнтованих технологій мистецької освіти у галузі образотворчого мистецтва – це важлива властивість полісуб'єктної професійно-особистісної позиції, повномірність якої передбачає інтегративне поєднання взаємопов'язаних компонентів: мотиваційно-цільового, змістового, діяльнісно-процесуального, результативно-оцінного та рефлексивного, що

усоблюють структуру його майбутньої професійної діяльності й конкретизуються у меті нашого моделювання. Вважаємо, що мета буде досягнута, якщо в ході фахової підготовки студенти перейдуть на якісно новий, вищий рівень готовності до впровадження особистісно зорієнтованих технологій мистецької освіти у галузі образотворчого мистецтва.

Цільовий компонент моделі удосконалення професійної підготовки студентів педагогічного факультету до впровадження компетентісного підходу на уроках образотворчого мистецтва репрезентує кінцевий результат підготовки майбутнього вчителя початкових класів до означеного виду діяльності.

Зміст цільового компоненту моделі удосконалення підготовки майбутніх учителів початкових класів орієнтований на виявлення загальної поінформованості, актуалізацію обсягу художньо-педагогічних знань, умінь і навичок студентів із окресленої проблеми, стимуляцію професійно-особистісної мотивації, спрямованої на розширення власних фахових можливостей, відкритості до новаторської діяльності, формування доцільної самоорганізації й рефлексії навчально-практичних і науково-дослідних зусиль щодо засвоєння й відпрацювання в навчальному процесі ВНЗ технології професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження компетентісного підходу на уроках образотворчого мистецтва.

Стратегічними концептуальними орієнтирами моделювання процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи стали загальнодидактичні (науковості, діяльності, систематичності і послідовності, проблемності й активізації пізнавальної активності, особистісно-зорієнтованого змісту навчання) і специфічні (інтеграції, професійно-мотиваційної спрямованості навчальної діяльності, аксіологічно-рефлексивний, діалогічності суб'єкт-суб'єктної взаємодії, практичної спрямованості, постійного зворотного зв'язку) принципи організації навчального процесу.

Змістовий компонент як провідна складова педагогічної технології підготовки майбутнього вчителя початкових класів до впровадження компетентісного підходу на уроках образотворчого мистецтва є системою фахових загальнопедагогічних знань, умінь і навичок, а також професійної мотивації і ціннісно-сміслових компонентів професійної самосвідомості, детермінованою майбутньою професійною діяльністю, структурованою за циклами професійної підготовки і представленою в різних формах навчальної діяльності в педагогічних ВНЗ (навчальна, квазіпрофесійна, навчально-професійна).

Динамічний характер досліджуваної проблеми вимагає систематизації, структурування й удосконалення змісту знаннєвої бази майбутніх учителів початкових класів, необхідної і достатньої для ефективного впровадження

технології в навчально-виховний процес початкової школи (О. Абдулліна, С. Мартиненко, Л. Хомич).

На думку Л. Хомич, наприклад, напрямками удосконалення змісту як системи «наукових знань, практичних умінь і навичок, а також світоглядних і морально-етичних ідей, якою мають оволодіти студенти у процесі навчальної діяльності» і, відтак, результату педагогічної освіти мають стати: соціально-психологічний (формування соціально-психологічної культури); професійно-педагогічний (оволодіння поліфункціональними знаннями, вміннями і навичками); індивідуально-психологічний (систематизація психологічних знань, необхідних для дієвого забезпечення наступнісних зв'язків між різними ланками освіти, дійсної індивідуалізації та диференціації суб'єкт-суб'єктних взаємин у початковій школі) [2, с. 121,126].

Досліджуючи складові професійно-особистісної готовності вчителя початкової школи до педагогічної діяльності, С. Мартиненко акцентує увагу на необхідності діагностики в майбутніх педагогів рівня розвитку особистісних якостей, а також сформованості науково-теоретичної, психолого-педагогічної і методичної підготовки [3, с. 378].

У свою чергу, О. Абдулліна наголошує на необхідності рівноцінної представленості у змісті педагогічної освіти таких елементів: 1) знання фундаментальних ідей, концепцій, законів і закономірностей розвитку педагогічних явищ; 2) знання провідних педагогічних теорій, основних категорій і понять; 3) знання визначальних педагогічних фактів; 4) прикладні знання про методику навчання й виховання учнів [4, с. 72].

У контексті аналізованої проблеми знанневу базу майбутніх учителів початкових класів щодо впровадження компетентнісного підходу у галузі образотворчого мистецтва, на нашу думку, складають:

1) теоретико-методологічні знання (методологічні основи і категорії педагогіки мистецтва; концептуальні засади і пріоритети розвитку педагогічних систем, освітнього процесу на засадах безперервності, наступності; загальні закономірності вікового й індивідуального онтогенезу особистості, його причинна зумовленість, рушійні сили і фактори);

2) теоретико-процесуальні знання (нормативні документи у галузі початкової освіти, в яких озвучуються шляхи налагодження наступних зв'язків, моделюються зміст і форми цієї діяльності в контексті функціонального навантаження вчителя початкових класів; закони розвитку особистості; базові характеристики психічного розвитку дітей у молодшому шкільному віці (психологічний зміст кризи психічного розвитку, міра розвитку пізнавальних психічних процесів; провідна діяльність, особливості творчого розвитку, гуманістичний особистісно зорієнтований контекст суб'єкт-суб'єктних взаємин у початковій школі);

3) теоретико-практичні знання (моделювання педагогічної взаємодії і критерії вибору форм, засобів, зорієнтованих на зону найближчого

творчого розвитку особистості, підтримку високого рівня мотивації образотворчої діяльності, творчого мислення учнів початкових класів; соціально-психологічні чинники, які визначають продуктивну творчу активність школярів);

4) теоретико-прикладні знання (змістові теми, базові поняття, вимоги щодо їхньої сформованості, оголошені в Державному стандарті загальної початкової освіти, важливі для подальшого успішного вивчення школярами освітніх галузі «Мистецтво»; механізми, закономірності й індивідуально-вікові особливості засвоєння учнями змісту початкової мистецької освіти, врахування виявлених особливостей з метою індивідуалізації й диференціації навчального процесу в початковій школі; психолого-педагогічні й індивідуально-вікові чинники, які можуть провокувати низький рівень навчальних досягнень учнів початкових класів і перешкоджатимуть наступності навчання, а також ефективні способи і засоби їхньої корекції вчителем початкових класів).

У науковій літературі складовими змісту професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя визнаються практичні вміння і навички (О. Абдулліна, Н. Кузьміна, В. Сластьонін, Л. Хомич). Їхня різноманітність і належна сформованість сприятиме ефективному розв'язанню проблеми формування предметних компетентностей дітей молодшого шкільного віку в галузі образотворчого мистецтва. На думку дослідників, важливими в контексті педагогічної діяльності є такі вміння: організаційні, діагностичні, інформаційні (О. Абдулліна); проєктивні, організаторські, гностичні, конструктивні, комунікативні (Н. Кузьміна); аналітичні, прогностичні, проєктивні, рефлексивні (В. Сластьонін); діагностичні, прогностичні, організаційні, комунікативні, аналітичні (Л. Хомич).

Засвоєння студентами змісту загальнопедагогічної та художньо-педагогічної підготовки в рамках окресленої проблеми відбувається поетапно впродовж усього періоду навчання в ВНЗ. Педагогічна технологія впроваджується в рамках змістово-ціннісного, рефлексивно-моделювального й операційно-діяльнісного етапів, послідовне розгортання яких складає основний зміст технологічного компоненту моделі удосконалення підготовки майбутніх учителів до впровадження компетентнісного підходу у галузі образотворчого мистецтва. На кожному з етапів відбувається моделювання завдань, змісту, форм, прийомів і методів навчальної діяльності студентів інноваційного характеру, що створює передумови для їхнього ефективного включення в безпосередню професійну діяльність.

Завершальним етапом моделювання підготовки майбутніх учителів початкових класів до впровадження компетентнісного підходу на уроках образотворчого мистецтва є зіставлення і конкретизація очікуваної мети впровадженої технології. Результативний компонент надає можливість на основі врахування міри засвоєння змісту фахової підготовки виокремити

три рівні сформованості професійно-педагогічної готовності педагогів до впровадження компетентнісного підходу на уроках образотворчого мистецтва: репродуктивний, продуктивний та професійно-творчий.

Розроблена модель є програмою для організації і проведення формувального експериментального етапу дослідження, що передбачає перевірку ефективності її функціонування. Вона, на нашу думку, в умовах вищої педагогічної освіти допоможе підготувати для початкової школи компетентного вчителя-професіонала, здатного творчо застосовувати здобуті знання, уміння й навички у галузі художньо-педагогічної підготовки, використовувати у своїй практичній діяльності сучасний зміст, педагогічні прийоми, методи, технології забезпечення формування предметних компетентностей учнів молодшого шкільного віку у галузі образотворчого мистецтва.

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 190 с. **2.** Мартиненко С. М. Діагностування особистісно-професійного зростання вчителя початкової школи: теоретичні основи та технології / С. М. Мартиненко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Лесі Українки. – Луцьк. – № 23. – 2010. – 264 с. **3.** Хомич Л. О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів / Л. О. Хомич. – К. : Магістр, 1998. – 200 с. **4.** Абдуллина О. А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования / О. А. Абдуллина. – М. : Просвещение, 1990. – 141 с.